

YOSH HAYVONLARDA KOLIBAKTERIOZ KASALLIGI

Rustamov Kamronbek Abdusalim o'g'li

Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalar universiteti

Zooinjeneriya, veterinariya va ipakchilik kafedrası talabasi

kamronbekrustamov204@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20675458>

Annotatsiya: Mazkur maqolada yosh hayvonlarda uchraydigan kolibakterioz kasalligining etiologiyasi, epizootologik xususiyatlari, klinik belgilari, diagnostikasi hamda profilaktika choralari yoritilgan. Kasallikning qo'zg'atuvchisi hisoblangan *Escherichia coli* bakteriyasining yosh organizmga ta'siri, uning chorvachilikka yetkazadigan iqtisodiy zarari va kasallikni barvaqt aniqlashning ahamiyati tahlil qilingan. Shuningdek, kolibakteriozning oldini olishda gigiyenik talablar, sifatli og'iz suti bilan ta'minlash va veterinariya-profilaktika tadbirlarining o'rni ilmiy manbalar asosida yoritilgan.

Kalit so'zlar: kolibakterioz, *Escherichia coli*, yosh hayvonlar, diareya, suvsizlanish, immunitet, profilaktika, veterinariya.

Аннотация: В данной статье рассмотрены этиология, эпизоотологические особенности, клинические признаки, диагностика и меры профилактики колибактериоза молодняка животных. Проанализировано влияние бактерии *Escherichia coli* на организм молодняка, её экономический ущерб животноводству и значение ранней диагностики заболевания. Особое внимание уделено вопросам гигиены, своевременного выпаивания молозива и ветеринарно-профилактических мероприятий.

Ключевые слова: колибактериоз, *Escherichia coli*, молодняк животных, диарея, обезвоживание, иммунитет, профилактика, ветеринария.

Kirish

Bugungi kunda chorvachilik qishloq xo'jaligining muhim tarmoqlaridan biri hisoblanadi. Aholini sifatli oziq-ovqat mahsulotlari bilan ta'minlashda sog'lom va mahsuldor hayvonlarni parvarishlash muhim ahamiyat kasb etadi. Biroq yosh hayvonlar orasida uchraydigan yuqumli kasalliklar chorvachilikning rivojlanishiga jiddiy salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Shunday kasalliklardan biri kolibakterioz bo'lib, u asosan yangi tug'ilgan va immun tizimi hali to'liq shakllanmagan yosh hayvonlarda uchraydi. Kasallik ko'pincha ich ketishi, organizmning suvsizlanishi va septik jarayonlar bilan kechadi. Natijada yosh hayvonlarning nobud bo'lishi ortadi, ularning o'sish va rivojlanishi sekinlashadi hamda xo'jaliklarga katta iqtisodiy zarar yetkazadi. Kolibakterioz dunyoning ko'plab mamlakatlarida yosh buzoqlar, qo'zilar va cho'chqa bolalarida uchraydigan muhim bakterial kasalliklardan biri sifatida qayd etilgan.

Kolibakterioz kasalligining etiologiyasi va epizootologiyasi

Kolibakteriozning asosiy qo'zg'atuvchisi *Escherichia coli* bakteriyasining patogen shtammlari hisoblanadi. Ushbu mikroorganizmlar grammanfiy tayoqchasimon bakteriyalar bo'lib, ayrim shtammlari enterotoksinlar ishlab chiqarish xususiyatiga ega. Ana shu toksinlar ichak faoliyatining buzilishiga, suv-elektrolit almashinuvining izdan chiqishiga va kuchli diareyaga sabab bo'ladi.

Kasallik manbai kasal yoki bakteriya tashuvchi hayvonlar hisoblanadi. Qo'zg'atuvchi tashqi muhitga najas orqali ajraladi va yem, suv, parvarish vositalari hamda ifloslangan xonalar orqali sog'lom hayvonlarga yuqadi. Yosh hayvonlarning kasallikka moyilligi, ayniqsa, tug'lgandan

keyingi dastlabki kunlarda yuqori bo'ladi. Bunga asosiy sabab ularning immun tizimi yetarlicha shakllanmaganligi hamda og'iz suti bilan immunoglobulinlarni kam qabul qilganligidir.

Kasallikning tarqalishiga sanitariya-gigiyena qoidalariga rioya qilinmasligi, hayvonlarni zich saqlash, namlikning yuqoriligi va oziqlantirishdagi kamchiliklar ham sabab bo'ladi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, kolibakterioz yosh hayvonlar o'limining muhim sabablaridan biri bo'lib, xo'jaliklarda sezilarli iqtisodiy zarar keltirib chiqaradi.

Kasallikning klinik belgilari va diagnostikasi

Kolibakteriozning klinik belgilari kasallik shakliga va hayvon yoshiga bog'liq. Eng ko'p uchraydigan belgi kuchli diareya hisoblanadi. Najas suyuq, ba'zan sarg'ish yoki oqish rangda bo'lib, qisqa vaqt ichida organizmning suvsizlanishiga olib keladi. Kasal hayvonlarda holsizlik, ishtahaning pasayishi, tana vaznining kamayishi va tashqi ta'sirlarga sust javob qaytarish kuzatiladi

Kasallikning og'ir shakllarida bakteriyalar qonga o'tib, septitsemiya rivojlanadi. Bunday hollarda tana harorati dastlab ko'tarilib, keyinchalik pasayishi, yurak faoliyatining buzilishi, nafas olishning qiyinlashishi va ayrim hollarda hayvonning tez nobud bo'lishi kuzatiladi. Septik shakl ayniqsa yangi tug'ilgan buzoqlarda xavfli hisoblanadi

Diagnostika epizootologik ma'lumotlar, klinik belgilar va laboratoriya tekshiruvlari asosida amalga oshiriladi. Bakteriologik usullar yordamida kasallik qo'zg'atuvchisi ajratib olinadi va identifikatsiya qilinadi. Zarurat tug'ilganda serologik hamda molekulyar-genetik tekshiruvlardan foydalaniladi.

Kolibakteriozning oldini olish va davolash choralari

Kolibakteriozga qarshi kurashda profilaktika tadbirlari muhim o'rin tutadi. Avvalo, yosh hayvonlarni tug'ilgandan keyin imkon qadar erta sifatli og'iz suti bilan ta'minlash lozim. Og'iz suti tarkibidagi immunoglobulinlar organizmda passiv immunitet hosil qilib, kasallikka qarshi himoyani kuchaytiradi.

Hayvonlar saqlanadigan joylarni muntazam dezinfeksiya qilish, toza ichimlik suvi bilan ta'minlash va veterinariya-sanitariya qoidalariga qat'iy rioya qilish kasallikning oldini olishda muhim ahamiyatga ega. Ayrim hollarda homilador urg'ochi hayvonlarni vaksinalash orqali yangi tug'ilgan bolalarda himoya darajasini oshirish mumkin.

Davolashda veterinariya mutaxassisi tavsiyasiga ko'ra antibakterial preparatlar, suvsizlanishni bartaraf etuvchi eritmalar va simptomatik vositalar qo'llaniladi. Davolashning muvaffaqiyati kasallikni erta aniqlash va o'z vaqtida choralar ko'rishga bog'liq.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, kolibakterioz yosh hayvonlar orasida keng tarqalgan va katta iqtisodiy zarar keltiruvchi yuqumli bakterial kasallik hisoblanadi. Kasallikning rivojlanishida *Escherichia coli* ning patogen shtammlari, yosh organizm immunitetining sustligi hamda veterinariya-sanitariya qoidalariga rioya qilinmasligi asosiy omillar sifatida namoyon bo'ladi. Kasallik klinik jihatdan kuchli diareya, suvsizlanish va septik jarayonlar bilan tavsiflanadi. Kolibakteriozga qarshi kurashishda sifatli og'iz suti bilan oziqlantirish, gigiyenik sharoitlarni yaxshilash, muntazam profilaktik tadbirlarni amalga oshirish va kasallikni erta diagnostika qilish muhim ahamiyatga ega. Ushbu choralar yosh hayvonlarning saqlanish darajasini oshirish, mahsuldorlikni yaxshilash va chorvachilik xo'jaliklarining iqtisodiy samaradorligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Shomurodov A., Karimov B. Veterinariya mikrobiologiyasi. Toshkent, 2021.

2. Yuldashev Y. Hayvonlarning yuqumli kasalliklari. Toshkent, 2020.
3. Bashahun G.M., Amina A. *Colibacillosis in Calves: A Review of Literature*. Journal of Animal Science and Veterinary Medicine, 2017. (integrityresjournals.org)
4. MSD Veterinary Manual. *Enteric Colibacillosis in Pigs*. 2026. ([MSD Veterinary Manual](#))
5. Merck Veterinary Manual. *Colisepticemia in Animals*. 2026. ([Merck Veterinary Manual](#))
6. Farm Health Online. *Colibacillosis in Calves*. (farmhealthonline.com)
7. Fecteau G. et al. Neonatal calf septicemia and colibacillosis studies.
8. Radostits O.M. *Veterinary Medicine: A Textbook of the Diseases of Cattle, Horses, Sheep, Pigs and Goats*.
9. Quinn P.J. *Veterinary Microbiology and Microbial Disease*.
10. Blood D.C., Studdert V.P. *Saunders Comprehensive Veterinary Dictionary*.